

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته الهیات و معارف اسلامی - فلسفه و کلام اسلامی

Jaws PDF Creator

ارشدی تطبیقی مبانی فکری و آداب کلامی علامه مجلسی و ابن

تیمیہ در باب شرک و بدعت

EVALUATION

بهزیسیانی:

VALUTAZIONE

عبدالمحمد شیروانی شیری

EVALUATION

استاد راهنما:

EVALUACIÓN

دکتر سعید رحیمیان

EVALUATION

شهریور ماه ۱۳۸۸

Jaws PDF Creator

EVALUATION
VALUTAZIONE
EVALUATION
EVALUACIÓN
EVALUATION

Jaws PDF Creator

EVALUATION
VALUTAZIONE
EVALUATION
EVALUACIÓN
EVALUATION

به نام خدا

اظهار نامه

اینجانب عبداله احد شیرانی شیرازی دانشجوئی رشته ادبیات معارف اسلامی گرایش فلسفه و کلام اسلامی دانشکده ی ادبیات و علوم انسانی اظهار می کنم که این پایان نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته ام. همچنین اظهار می کنم که نه تعییق و موضوع پایان نامه ام تکراری نیست و تعییق نمی نماید که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را بدشر ننمدم، و یا در اخبار غیر نرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی: عبدالمحمد شیروانی شیرازی

تاریخ و امضا: ۸۸/۰/۱۸

به نام خدا

بررسی تطبیقی مبانی فکری و آراء کلامی علامه حلی و ابن تیمیه در باب شرک و بدعت

به وسیله‌ی:

عبدالمحمد شیروانی شیرازی

پایان نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشکده، عزیزان بخش ار عالیتهای تحصیلی لازم
برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته‌ی:

الهیات و معارف اسلامی (فلسفه و کلام اسلامی)

از دانشکده

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه

دکتر سعید رحیمیان، دانشیار بخش الهیات و معارف اسلامی (رئیس کمیته)

دکتر علی محمد ساجدی، استادیار بخش الهیات و معارف اسلامی (استاد مشاور)

دکتر مرتضی رحیمی، استادیار بخش الهیات و معارف اسلامی (استاد مشاور)

شهریور ماه ۱۳۸۸

تقديم به

مهدى موعود موجود (عج)

Jaws PDF Creator

EVALUATION
VALUTAZIONE
EVALUATION
EVALUACIÓN
EVALUATION

سپاسگزاری

وی قدیم و عظیم و بی همتا
کوشش ما به هیچ جا نرسد

ای خداوند قادر و یکتا
نور علم تو گر به ما نرسد

الکونزه، که کار تالیف از بهمان مامه اتمام رسیده است بر خود و غیره در ادامه از جناب آقای دکتر رحیمیار، که
همواره مرا در مختلفه این مامه راهنمایی می بودید و شکر خود را از رضایم چنانچه از شما و همسر

جناب آقای دکتر ساجدی و جناب آقای دکتر رحیمی در انجام هر چه بهتر تحقیق، بسیار سپاسگزارم.

در پایان از همه افرادی که در تمامی مراحل تحصیل علم، مزایای نموده اند شکر می نمایم و از خداوند متعال، موفقیت
روز افزون آنان را خواستارم.

EVALUATION
VALUTAZIONE

EVALUATION

EVALUACIÓN

EVALUATION

چکیده

بررسی تطبیقی مبانی فکری و آراء کلامی علامه حلی و ابن تیمیه در باب شرک و بدعت

به کوشش:

عبدالمحمد شیروانی شیرازی

یکی از مسائل بسیار مهم که چهار اسلام به آن چار شده است، خشونت دینی است. خشونت دینی سبب کسب انجام می شود که خود را موحد واقعی و سایر مسلمانان را مشرک و بدعت گذار می دانند. ابن تیمیه منحرف، ریشه در آراء محمد بن عبد الوهاب و قبل از وی به صورت مفصل و تبویب شده در آراء ابن تیمیه دارد. ابن تیمیه به مفهوم شرک و بدعت توسعه داده و هرگونه توسل و دعا را از پیامبران و ائمه شرک و بدعت می داند. وی گرچه در این زمینه به مشرکین ناسفته ولی با پذیرش وید، خداهند. قائل شدن اعضا برای ذات کبریایی خداوند، ناخواستنه به نام آنچه از انانده ساخته شرک را بهاء، ای برای تکفیر مسلمانان می داند. علامه حلی شرک و بدعت را در مفهوم اصیل اسلامی اش می پذیرد و با مصادیقی که مطرح می نماید دقیقاً به بدعت هایی که است اسلام در طول تاریخ با آن مواجه شده است می پردازد. وی بدعت شرعی را یک نوع بیشتر نمی داند و آن را حرام می داند. ولی این سیمید بدست راجب دوسته خوب و بد تقسیم می نماید و در مصادیق آن دچار تعارض آشکالی می شود.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	فصل اول
۲	- مقدمه و کلیات
۲	۱-۱- مقدمه
۲	۲-۱- پیشینه تحقیق
۴	۳-۱- هدف تحقیق
۵	۴-۱- روش تحقیق
۵	۵-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۶	۶-۱- سوالات تحقیق
۶	۷-۱- فرضیه های تحقیق
۷	۸-۱- تعاریف مذهب
۹	فصل دوم
۱۰	۲- معرفت شناسی و روش شناسی
۱۰	۱-۲- مقدمه
۱۱	۲-۲- تاریخ معرفت شناسی
۱۲	۳-۲- معرفت شناسی در فلسفه اسلامی
۱۳	۴-۲- رویکردهای نوگون در معرفت شناسی
۱۴	۵-۲- ارکان معرفت
۱۴	۶-۲- مسائل اساسی معرفت شناسی
۱۵	۷-۲- معرفت شناسی از منظر علامه حلی
۲۰	۱-۷-۲- در تعارض ادله
۲۰	۸-۲- روش شناسی علامه حلی
۲۰	۱-۸-۲- روش فقهی

۲۱ ۲-۸-۲-اجتهاد
۲۲ ۳-۸-۲-حجیت الفاظ
۲۴ ۴-۸-۲-روش حدیثی علامه حلی
۲۵ ۹-۲-معرفت شناسی در آثار ابن تیمیه
۲۵ ۱-۹-۲-علم از دیدگاه ابن تیمیه
۲۶ ۲-۹-۲-روش ابن تیمیه در شناخت عقیده اسلامی و رابطه آن با روش فلسفی
۲۸ ۳-۹-۲-تعارض ادله و نقل و عقل
۳۰ ۴-۹-۲-ابن تیمیه و منطق
۳۱ ۵-۹-۲-روش کلی ابن تیمیه
۳۳ ۶-۹-۲-روش ابن تیمیه در فهم قرآن
۳۳ ۱-۹-۲-نسخ منسوخ
۳۴ ۱-۹-۲-تأویل
۳۵ ۹-۹-۲-تأثیر احمد بن حنبل بر ابن تیمیه
۳۶ ۱۰-۹-۲-تفاوت تفسیر ابن تیمیه با غزالی
۳۷ ۱۱-۹-۲-روش عرفی در تعریف حدیث
۴۱ فصل سوم
۴۲ ۳-معارف نظری
۴۲ ۱-۳-معارف سفری از دیدگاه علامه حلی
۴۲ ۱-۱-۳-اثبات واجب الوجود
۴۲ ۱-۱-۳-در وجود واجب الوجود
۴۳ ۱-۱-۳-حجیت ادب افسانیه
۴۳ ۱-۱-۳-وجوب علی مرتضی حدیثی
۴۴ ۱-۱-۳-۴-رؤیت خداوند
۴۴ ۱-۱-۳-۵-دلالت الهی
۴۵ ۱-۱-۳-۵-حکایت رقم کلام
۴۶ ۱-۱-۳-۶-صفات خداوند متعال
۴۶ ۱-۱-۳-۷-خداوند قادر بر هر مقدوری است
۴۶ ۱-۱-۳-۸-خداوند با دینتران مخالف است (تفاوت دار)
۴۷ ۱-۱-۳-۹-خداوند جسم نیست
۴۷ ۱-۱-۳-۱۰-خداوند جهت ندارد

- ۴۷.....۳-۱-۱-۶-۵- خداوند با غیر خود متحد نمی شود.....
- ۴۸.....۳-۱-۱-۶-۶- خداوند در غیر خود حلول نمی کند.....
- ۴۸.....۳-۱-۱-۶-۷- خداوند متکلم است.....
- ۵۰.....۳-۱-۱-۷-۷- صفات خدا عین ذات اوست.....
- ۵۱.....۳-۱-۱-۸-۸- اعتباری بودن قدم و حدوث.....
- ۵۲.....۳-۱-۱-۹-۹- عدل خداوند متعال.....
- ۵۲.....۳-۱-۱-۱۰-۱۰- صفات ذات.....
- ۵۳.....۳-۱-۱-۱۱-۱۱- در افعال حق تعالی.....
- ۵۴.....۳-۱-۱-۱۲-۱۲- افعال خداوند از روی غرض و حکمت است.....
- ۵۵.....۳-۱-۱-۱۳-۱۳- حق تعالی مرید است و کارش سبقت است.....
- ۵۵.....۳-۱-۱-۱۳-۱۳- بنده قابل است.....
- ۵۸.....۳-۱-۲-۱-۱-۱-۱- از بار افعال خود را اراده می کند.....
- ۵۸.....۳-۱-۲-۱-۱-۱-۱- واجب بودن رضا به قضای الهی.....
- ۵۹.....۳-۱-۳-۳- نبوت.....
- ۵۹.....۳-۱-۳-۱-۳- پیامبر راجع است که معصوم باشد.....
- ۵۹.....۳-۱-۳-۱-۳- بر پیامبر سهو جایز نیست.....
- ۶۰.....۳-۱-۴-۴- امامت.....
- ۶۰.....۳-۱-۵-۵- معاد.....
- ۶۱.....۳-۲-۲-۲- مبانی نظری: معارف عمای علاوه شی.....
- ۶۱.....۳-۲-۱-۲-۱- مبانی فقهی.....
- ۶۲.....۳-۲-۲-۲- اجتهاد.....
- ۶۲.....۳-۲-۳-۳- راه های اذات احکام شرعی.....
- ۶۳.....۳-۳-۳-۳- ابن تیمیه و معارف نظری.....
- ۶۳.....۳-۳-۱-۳-۱- اصول دین در دیدگاه ابن تیمیه.....
- ۶۴.....۳-۳-۲-۲-۲- خدا از دیدگاه ابن تیمیه.....
- ۶۵.....۳-۳-۳-۳- صفات الهی از دیدگاه ابن تیمیه.....
- ۶۸.....۳-۳-۴-۴- رؤیت خدا.....
- ۷۱.....۳-۳-۵-۵- قدیم و حادث از دیدگاه ابن تیمیه.....
- ۷۲.....۳-۳-۶-۶- مکان از دیدگاه ابن تیمیه.....
- ۷۲.....۳-۳-۷-۷- تقدم وتأخر.....

۷۳	۸-۳-۳- ابن تیمیه و کلام الهی
۷۳	۹-۳-۳- ابن تیمیه و خلق قرآن
۷۳	۱۰-۳-۳- اراده خداوند
۷۴	۱۱-۳-۳- شر
۷۵	۱۲-۳-۳- حکمت
۷۵	۱۳-۳-۳- قدر
۷۸	۱۴-۳-۳- اسباب و مسببات
۷۹	۱۵-۳-۳- قضا و قدر
۸۱	۱۶-۳-۳- نفی نظر جبریه توسط ابن تیمیه
۸۱	۱۷-۳-۳- عصمت انبیاء
۸۲	۱۸-۳-۳- امامت
۸۳	۱۹-۳-۳- وضع گری در قبال اهل البیت
۸۶	۲۰-۳-۳- شیعه از دیدگاه ابن تیمیه
۸۹	۲۱-۳-۳- دیدگاه وی در مورد مهدی موعود موجود(ع)
۸۹	۲۲-۳-۳- ابن تیمیه را اهل سنت
۹۱	۲۳-۳-۳- ابن تیمیه و اهل کلام
۹۴	۲۴-۳-۳- ابن تیمیه و معتزله
۹۵	۲۵-۳-۳- تخریب
۹۵	۲۶-۳-۳- ابن تیمیه و فلاسفه
۹۶	۲۷-۳-۳- شیطان و اجنه
۹۷	۱-۴-۳- فقه بزن تیمیه
۹۷	۱-۴-۳- ابن تیمیه و فقه ابن تیمیه
۹۷	۲-۴-۳- راههای اثبات احکام شرعی
۹۸	۱-۲-۴-۳- ابن تیمیه
۹۸	۲-۴-۳- اجماع
۹۹	۳-۲-۴-۳- قیاس
۱۰۰	۶-۲-۴-۳- فتاوی‌های صحابه و تابعین
۱۰۰	۵-۲-۴-۳- استصحاب
۱۰۰	۶-۲-۴-۳- المصالح المرسله
۱۰۰	۷-۲-۴-۳- الذرائع

۱۰۰	۳-۴-۲-۸-تعارض ادله
۱۰۱	۳-۴-۳-علت اختلاف فقها
۱۰۱	۳-۵-جمع بندی
۱۰۵	فصل چهارم
۱۰۶	۴-بدعت
۱۰۶	۴-۱-بدعت در لغت
۱۰۶	۴-۲-بدعت در اصطلاح
۱۱۰	۴-۳-اسباب بدعت
۱۱۳	۴-۴-بدعت در آثار علامه حلی
۱۱۶	۴-۵-بدعت از دیدگاه ابن میه
۱۲۳	۴-۶-جمع بندی
۱۲۵	اصول پنجم
۱۲۶	۵-شرک
۱۲۶	۵-۱-شرک در لغت و اصطلاح
۱۲۹	۵-۲-شرک در آثار علامه حلی
۱۳۰	۵-۳-شرک در آثار ابن تیمیّه
۱۳۰	۵-۳-۱-توحید عبادت
۱۳۲	۵-۳-۲-مسئله شرک
۱۳۷	۵-۴-جمع بندی
۱۳۸	فصل ششم
۱۳۹	۶-بحث، بررسی و نتیجه گیری کلی
۱۴۱	فهرست منابع
۱۴۱	منابع فارسی
۱۴۵	منابع عربی
۱۴۹	ضمائم

فصل اول

Jaws PDF Creator

EVALUATION کلیات

VALUTAZIONE

EVALUATION

EVALUACIÓN

EVALUATION

۱- مقدمه و کلیات

۱-۱- مقدمه

تأثیر مبانی کلامی بر اعمال انسان مسأله تردید ناپذیری است. اعمال و رفتار سلفیه و وهابیهون ما را بر آن داشت تا مبانی فکری و اندیشه های آنها را که ریشه در آراء ابن تیمیه (۷۲۸-۶۶۱) دارد جستجو کنیم. از طرف دیگر ابن تیمیه کتابی در رد آراء و اندیشه های علامه حلی (۷۲۶-۶۴۸) نوشته است بدین جهت برای پی بردن به مبانی فکری این دو گروه (تشیع و وهابیت) به رجوع به شاخه ریشه ای و سرچشمه آنها پرداخته ایم تا این امر را به مبانی فکری و اندیشه های آنها پس بریم و ریشه کفرها و خشونت های دینی از این رهگذر ریبیم.

حسن بن یوسف بن علی بن مطهر حلی، معروف به علامه حلی در فقه، اصول، کلام، منقح، فلسفه، رجال و ... کتاب نوشته است. در حدود صد کتاب از آثار خطی یا چاپی او شناخته شده است. در سال (۶۴۸ ق) در شهر حله متولد شد و تحت نظر اساتید بلند مقامی همچون، دابی بزرگوارش محقق حلی (۶۷۶)، سید ابن طاووس (۶۷۲)، زکریا الدین علی بن طاووس (۶۶۴ ق)، حکیم مشهور ابن میثم بحرانی (۷۰۷ ق) و خواجه نصیر الدین طوسی (۶۷۲ ق) تربیت شد و هنرمند به حد بلوغ نرسیده بود که به درجه اجتهاد نائل آمد. علامه حلی با خواجه نظام الدین عبدالسک، مرانه ای که از علما شافعی بود، منظره کرد. خلافت بلا فصل علی (ع) بعد از پیامبر اسلام (ع) را نابت نمود. و با دلیلهای بسیار محکم برتری مذهب شیعه امامیه را روشن ساخت. بنا بر این «راجا تر» (۷۱۴ ق) مذهب شیعه را انتخاب کرد و به لقب (سلطان محمد خدا بنده) معروف گشت پس از اعلام تنبلی در برابر این مذهب اهل بیت (ع) منتشر شد و سلطان به نام دوازده امام (ع) خطبه خواند و دستور داد در تمام شهرها به نام مقدس ائمه (ع) سکه بزنند.

احمد بن عبد الوهید شهریه (ابن تیمیه) در سال (۶۶۰ ق) هجری متولد شد. وی تا سال (۶۹۸ ق) هجری بسان یک روحانی حنبلی می زیست و تا آن سال از او لغزشی مشاهده نشد. از آن به بعد، یعنی وقتی رساله ای به نام «الرداله حلیه» نوشت، آثار انحراف در او ظاهر گردید. وی این رساله را در پاسخ پریشانی ده «سوره» که یکم از شهرهای سوریه است، نوشت و آشکارا برای خدا «جهت» و «سمت» قائل شد و تلویحاً او را جسم دانست.

مبانی فکری ابن تیمیه را در چهار بخش می توان خلاصه کرد:

۱- حمل صفات خبری بر معانی لغوی

۲- کاستن از مقامات پیامبر اسلام(ص)

۳- انکار فضائل اهل بیت(ع)

۴- مخالفت با مذاهب چهار گانه اهل سنت

وی به خاطر افکار و کتابهایش چند بار زندانی شد و علمای اهل سنت کتابهایی در رد وی نوشتند. پس از وی شاگردش « ابن قیم جوزیه » (۶۹۱-۷۵۱ق) در نشر افکار وی جهد بلیغ نمود. بعد از آن به دلیل عدم استقبال، افکار ایشان به دست فراموشی سپرده شد تا اینکه در قرن (۱۲ه) « محمد بن عبد الوهاب » (۱۱۱-۱۲۰۶ق) مؤسس وهابیت بخشی از عقائد او را گرفت و قسمت های دیگر آن را رها کرد. و به آن اهمیت نداد. پرفسور حامد الگار (۱۹۴۰م) در کتاب « وهابگیری » صص ۱۸ و ۱۹ تا حدودی محمد بن عبد الوهاب را میراث دار شاه ولی الله دهلوی می داند. و نمی تواند بپذیرد که وی از آثار ابن تیمیه متأثر شده است. ولی با مراجعه به کتاب های وی عین مطالب ابن تیمیه را می توان در آثار وی مشاهده نمود. و در ناحیه تأثیر بنیاد و آراء نظری ابن تیمیه بر اعمال محمد بن عبد الوهاب و پیروانش می توان به نجارز و غاب بن به حرم امام حسین(ع) و قتل عاه مرم کرلا و غارت حر و تخریب آن در سال (۱۸۰۱م) [۱۲۱۶ه]. (دو کوراسی، ۲۰۰۳: ۷۵-۷۸) و تخریب قبرهای ائمه معصومین و عمومی پیامبر(ص) و ابراهیم فرزند پیامبر اکرم(ص) و... در سال (۱۳۴۴ه) اشاره نمود. این جنایات از دیگر موارد احترام به ابن آیه شریانی باشد: (قل لا ائسئکم علی ائرا الا الموده فی القربی) (شوری/ ۲۳) (معانی، ۱۴۲۷: ۶۸ و ۶۹) این اعمال نسبت به فاعله فقهی به نام « ذرائع » می باشد. (الزركانی، ۱۴۲۷: ۱۵) این پایان نامه کوششی است برای شناخت تطبیقی آراء و مبانی کلامی علامه حلی ابن تیمیه برای سیدز به سن.

۱-۲- پیشینه حدیثی

الف: تابان، جعفر، نقد و بررسی افکار ابن تیمیه در قرآن و حدیث، کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی، گرایش علوم قرآن و حدیث، دانشگاه فردوسی مشهد، استاد راهنما: فاضل(یزدی مطلق)، محمود، ۱۳۷۰.

در این پایان نامه ابتدا از مذهب ابن تیمیه و عصر او از نظر سیاسی و نظامی و آراء و عقاید رایج آن زمان بحث شده است و آنگاه سخن بن تیمیه در خصوص سبایهات قرآن و تأویل بیان شده و در پایان نقد آراء وی آمده است. همچنین در مورد حقیقت و مجاز در قرآن، دیدگاه ابن تیمیه نقادی شده است و نیز برداشت ابن تیمیه در باره صفات الهی، ترجمه قرآن، مخلوق بودن قرآن، آیه ۵۵ سوره نور، آیه ولایت و معنای کلمه وسیله در قرآن بیان شده است.

علاوه بر این پایان نامه که به صورت مشخص به موضوع ابن تیمیه پرداخته شده است، مقالات و کتابهای دیگری هم به صورت مختصر به اندیشه های علامه حلی و ابن تیمیه پرداخته اند. از جمله:

ب: تقی الدین السبکی الشافعی شیخ الاسلام (۶۸۳-۷۵۶ق) کتابی در رد فتاوی ابن تیمیه نگاشت و با دلائل روائی زیارت پیامبر اعظم(ص) را اثبات نمودند.

ج- شرح منهج الكرامه از آیت الله علی حسنی میلانی.

د: محمد ابو زهره در کتاب ابن تیمیه حیاته و عصره آراؤه و فقهه به طور مفصل به عقاید ومبانی نظری ابن تیمیه پرداخته است.

ه: آیت الله جعفر سبحانی (ت ۱۳۰۸ش) در کتاب (وهابیت، مبانی فکری و کارنامه عملی) در ضمن پرداختن به مبانی فکری وهابیت به گوشه هایی از زندگی و اندیشه های ابن تیمیه پرداخته است و آنها را مورد نقد و بررسی قرار داده است. کتابهای دیگری نیز در جواب شبهات آنها تألیف نموده اند.

و: علی اصغر روائی در کتاب سلفی ۱- (وهابیت) بخش کامل را به اندیشه های ابن تیمیه و اسناد و احادیث داده است. نگاه به مبانی فکری وی که بیشتر جنبه تاریخی دارد، پرداخته است. در بخش های دیگر کتاب به مبانی فکری وهابیت پرداخته است و شواهدی را از کتاب های ابن تیمیه به عنوان مبانی فکری و استدلالی وهابیت بیان نموده است.

ز: صائب عبدالحمید در کتاب ابن تیمیه حیاته و عقائده به عقاید وی بخصوص عقیده وی درباره اهل البیت (۶) پی برد.

ح: العاملی در کتاب الانتصار جلد دوم به صورت مفصل به عقاید ابن تیمیه پرداخته است.

ط: دکتر زابیه اسدیتکه در کتاب اندیشه های کلامی علامه حلی به بعضی از عقاید کلامی علامه حلی پرداخته است.

۱-۳- هدف تحقیق

هدف این رساله تبیین مبانی عقیدتی سلفی های احمدی است که زمینه در آراء و اندیشه های احمد بن حنبل (۱۶۱-۲۴۱ق)، ابن تیمیه، ابن خیم جوزیه و محمد بن عبد الوهاب دارد، مورد بررسی قرار می دهد و در این میان ابن تیمیه را که نقش مهمی در شرح و تبیین این اندیشه ها داشته با علامه حلی به عنوان یک متکلم فقه و شایع شعبی مقایسه می نماید تا مشخص شود کدام دیدگاه مبتنی بر اسلام راستین و سیره سلف صالح می باشد.

۱-۴- روش تحقیق

روش تحقیق به اقتضای نوع تحقیق، علاوه بر این که کتابخانه ای می باشد، اولاً به سبک: توصیفی- تحلیلی و ثانیاً: تاریخی و انتقادی خواهد بود و از راه فیش برداری منابع و تجزیه و تحلیل آنها انجام خواهد شد. در این پایان نامه سعی بر تحلیل و توصیف آراء و سپس نقد و بررسی این آراء می باشد.

۱-۵- اهمیت و ضرورت تحقیق

یکی از مسائل مهم جهان اسلام و به نحوی کل جهان مسأله خشونت دینی، سلفی گری، ابییت و سازمان ها و نهادهای برآمده از آن مانند: القاعده می باشد. در حال حاضر به خصوص کشورهای عربستان، افغانستان و پاکستان شاهد گرومهایی است که با نام دین و اسلام برای پیام برقرارن سید (سهدا) و در پیام سید است به خشونت علی خرمین می رسد و هدف از آن را اصلاح بدعت ها و بازگشت به سنت سلف صالح و زدودن شرک و کفر از پیروان این دین مبین می دانند. از طرف دیگر اینگونه با ادیان دیگر که وجه قرابت کمتری از مذاهب اسلامی با آنها دارند، برخورد می کنند. کافی است به این خبر توجه نمایم:

عبدالعزیز بن سعود به «سنن جن یلی» در ارتباط وزارت امور خارجه بریتانیا، گفته بود که او مسیحیان را برتر از مسلمانان غیر وهابی می داند. او توضیح داده بود که مسیحیان بر اساس دین خود عمل می کنند، اما مسلمانان که از اسنباط وهابیان برآید توحید پیروی نمی کنند به گناه شرک آلودند. بدیه، عبارتی دیگر یک مسیحی بهتر از یک مسلمان غیر وهابی است. (الگار، ۱۳۸۷: ۲۷ و ۲۸)

وهابیان خود عزای الوجود یا اهل التوحید «مافان» یکتایی می نامند» را می پسندند. اما واقعیت این است که انتخاب این نام برخاسته از آن گرایش است نه اصل توحید را که پایه اسلام است به صورتی انحصاری در آورند و به طور ضمنی تمام مسلمانان دیگر را با آلودن به شرک بر کنار از اسلام بشمارند. (الگار، ۱۳۸۷: ۱۳) محمد بن عبد الوهاب در کتاب (کشف الشبهات) در حدود ۲۴ بار لفظ شرک و مشرکین را بر مسلمانان اطلاق نموده است. (معاش، ۱۴۲۷: ۱۷۳) در احادیث سه نکت سایی دیده می شود که جد در تائیسه با شهرهایی مانند سوریه و یمن که تری ز لطف الهی بر سر در بد و آن حادث که «الزلزال و الفتن و قرن الشیطان» در آن پیدا می شود. ارتباط دادن اخبار ملاحم با پدیده های تاریخی آشکار امری خطر ناک است... اما چون وجود آن در کتاب های حدیث نوعی پیشگویی درباره این بخش از

جزیره العرب را بیان می کند، حکایت از این دارد که هر نوع جنبشی که از این سرزمین برخیزد باید به دقت مورد بررسی قرار گیرد. (الگار، ۱۳۸۷: ۱۶)

تعصبات کور کورانه و تمامیت خواهی این گروه، جهان اسلام و بخصوص تشیع را تهدید می کند. با توجه به این که مبانی فکری و کلامی نقش مهمی در فتاوی تکفیر و تفسیق این افراد دارد، شناخت آن از اهمیت بسزایی در روشن شدن قضایا دارد از این رو علامه حلی به عنوان نماینده تشیع و ابن تیمیه به عنوان نماینده سلفیها که هم عصر بوده اند را به هدف شناخت هرچه بیشتر مبانی کلامی آنها مورد بررسی قرار می دهیم.

۱-۶- سوالات تحقیق

- ۱- دیدگاه علامه حلی و ابن تیمیه در مورد ایسا و شرک چیست؟
- ۲- نظر علامه حلی و ابن تیمیه درباره بدعت در دین چیست؟
- ۳- دیدگاه ابن تیمیه در مورد اهل بیت (ع) چیست؟
- ۴- دیدگاه ابن تیمیه در مورد تشیع و شیعه چیست؟

۱-۷- فرضیه های نهی نقدی

- ۱- علامه حلی در بنییه عبادت، توسل و شفاعت را نوعی عبادت غیر خدا نمی داند. بلکه کمک خواستن توأم با استناد به الوهیت و استئصال مخاطب عبادت تلقی می کند. ولی ابن تیمیه هر نوع توسل و شفاعتی را شرک در عبادت می داند.
- ۲- هر دو به حرمت بدعت (ادخال ما لیس فی الدین فی الدین) اخراج ما فی الدین من الدین) اعتقاد دارند ولی ابن تیمیه در معنای بدعت توسعه داده و اسفاده از اسلوب های جدید را نیز بدعت می شمارد.
- ۳- ابن تیمیه در حدیث آن آداب و رویا... که در مورد اهل بیت (ع) بیان شده است، تضعیف نموده است.
- ۴- ابن تیمیه تأسیس مذاهب شیعه را به عبدالله بن سبا پیوند نسبت می دهد و تفکرهای شیعه را ناشی از آن می داند. اینها را بدعت اذکار خارج از دین می داند.

۱-۸- تعاریف مفهومی

تکفیر: اصطلاحی در کلام و فقه به معنای نسبت کفر دادن به مسلمانان - تکفیر در اصل به معنای پوشیدن و پوشاندن است، ولی در عربی و فارسی به معنای گوناگون به کار رفته است. تکفیر به معنای نسبت دادن کفر به شخص یا گروه در قرآن کریم مصادیق متعددی دارد. از جمله کسانی که حضرت مسیح(ع) را خدا پنداشته اند. (مائده: ۷۳، ۷۲، ۱۷) و افرادی که به مردم جادوگری می آموختند. (بقره: ۱۰۲) تکفیر شده اند. در احادیث نیز علل و عواملی که ممکن است سبب تکفیر گردد و موارد غیر مجاز و شرایط آن به تفصیل مطرح شده است. بسیاری از فرقه های خوارج کسی را که مرتکب یکی از گناهان کبیره می شد و حتی امت محمد را تکفیر می کردند.

توحید: بنیادترین آموزه اعتقادی در اسلام که دارای جنبه های متعدد نظری و عملی است. توحید در مفهوم ریاضی، خداوند، یکتا، دارای همه صفات الهی، بی مانند، بی تغییر و بی تقلب، بی مانند علم و بی ریزک، است؛ ادب عالم به اراده او صورت می گیرد و دانش و ایمان نیز گیسو همه علم محیب است؛ همه خریدگان باید او را پرسس کنند. بنابر قرآن، باور توحیدی ریشه در فطرت انسانها دارد و هرگونه اعتقاد و رفتار غیر توحیدی نشانه انحراف از این بنیان وجودی و ناشی از عوامل روانی و محیطی و جغرافیایی و تاریخی و غیره است. پیامبران همه منادی توحید بوده اند و بیشترین اهم مشن ز بودن شرک و آیین ها و رفتارهای مشرکانه بوده است. بدعت: در لغت به معنای چیزی است که نمونه پیشین نداشته باشد. در تعبیرات شرعی (بدعت) در مقابل (سنت) آمده در موارد بسیار این هر دو در عبارتی جمع شده اند. علامه مجلسی در تعریف بدعت می گوید آنچه بعد از پیامبر (ص) به شیطان عنیده یا عمل دینی ارایه گردد، در حالی که در مورد آن بیان خاصی نرسیده باشد و مصداقی از یک حکم کلی به شمار نرود و یا آنکه آن عمل صریحاً نهی شده باشد، بدعت است. شرک: انبازی که به پستیان و مسکن برای خداوند عالم عمل شأنه قرار داده اند. دانشمندان گفته اند: شرک بر چهار گونه است: ۱- شرک در الوهیت ۲- شرک در وجوب وجود ۳- شرک در بندگی ۴- شرک در تدبیر. ایمان: ایمان یعنی صلابت نمون و مؤمن یعنی تصدیق کننده. اصل آن از ماده (امن) ضد خوف است. در اصطلاح ایمان به معنای تصدیق قلبی است با اقرار به زبان، لذا عمل جزء آن نیست، بلکه شرط کمال ایمان است. کفر: در لغت به معنای سر و پوشاندن است. کسورر را نافر می گویند؛ زیرا دانه را در خاک پنهان می سازد. در اصطلاح به معنای ایمان نیوردن به چیزی است که از شأنش ایمان آوردن به آن است؛ مثل عدم ایمان به توحید، نبوت پیامبر اسلام(ص) و روز قیامت.